

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. II. De modo discernendi, an ignorantia sit vincibilis, aut invincibilis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

§. II.

*De modo discernendi an ignorantia sit vincibilis,
aut invincibilis.*

379. **D**Ua Quaestiones hinc resolvendae sunt. Prima de requisitis ex parte ignorantis, ut hic dicatur invincibiliter ignorare. Secunda, quanta praemittenda sit diligentia, ut ignorantia censeatur invincibilis.

Ad primam Quaestionem Valent. 1. 2. D. 6. q. 6. p. 1. & alii putant ad ignorantiam vincibilem satis esse, te esse ex statu, aut officio obligatum advertere, etsi nec dubitationem, nec scrupulum de malitia habeas. Alii communius cum Sanch. lib. 1. Decal. cap. 16. num. 21. Vasq. Pal. p. 1. tract. 2. D. 1. p. 15. n. 5. existimant omnem Ignorantiam sive Juris, sive facti esse invicibilem, si nulla cogitatio actualis, aut expressa malitiae moralis, aut hujus periculi, aut expressum aliquod dubium vel suspicio, vel scrupulus occurrit.

Respond. Hanc opinionem esse veriolem, quia ut ignorantia sit culpabilis debet esse libera, sed quando nulla praecessit cogitatio, nequit esse libera, ut fusius ostendi num. 263. cum Vasq. in locis citatis, ubi etiam cum eodem ex S. Th. 1. 2. quaest. 14. a. 6. dixi quod prima cogitatio praebens initium consultationi, seu deliberationi, sive qua primò voluntas liberè moveri potest, sit nobis non libera sed necessaria.

380. Objicit 1. Sententia tria, primò quod praecipuum obligans ad sui executionem obliget ad sui advertentiam utpote ad medium necessarium pro executione, ergo omittens advertentiam peccat eodem peccato, quo peccat omittens praecipuum. Secundò quod secundum utrumque jus aequiparentur scire, & debere scire, *L. quod te mihi ff. de reb. creditis*, ibi, *sed etiam si aliqua justa causa sit propter quam intelligere deberes*, & *C. si culpa, de injuriis*; sed quando scis praecipuum, & omittis, peccas, ergo etiam peccas, quando debes scire. Tertiò, ignorantia facti, non juris excusat secundum communem DD. hoc autem non potest dici, nisi quia jura, non facta teneris scire, ergò qui tenetur scire, & nescit, non excusatur ab ignorantia juris, consequenter est vincibilis.

Resp. ad 1. Obligare ad sui advertentiam, supposito, quod aliqua cogitatio occurrat de praecipuo, & hujus obligatione.

Resp. ad 2. Scire, & debere scire aequiparari, quando praecedat aliqua cogitatio de malitia objecti, nunquam autem debere quem actu scire, quousque dubitet de tali obligatione.

Resp.

Resp. ad 3. Illud commune procedere quoad fori externi præsumptionem, sed nec id universaliter de quo postea pluribus, in foro verò conscientie utraque æque excusat, quando est invincibilis Pal. citatus, Sanch. *num.* 26. Vasq. 1. 2. *D.* 123. c. 2. *num.* 5.

381. Qu. 2. Ut ignorantia censenda sit invincibilis, quando occurrit aliqua cogitatio, dubitatio, suspicio, aut scrupulus circa objecti ignoratam malitiam, quanta diligentia præmittenda est ad indagandam veritatem. Sanch. *num.* 34. & 36. cum Vasq. 1. 2. *D.* 124. c. 2. *n.* 5. & *D.* 123. c. 2. *n.* 7. Negat dari posse Regulam Universalem de ignorantia sive facti, sive Juris, sed relinquendum esse prudentis arbitrio, nempe in ignorantia facti attendendum esse ad qualitatem Negotij, & occurrentes circumstantias, ex quibus judicet, quæ sit sufficiens diligentia, id est, prudens operandi modus, debet enim diligentia esse proportionata negotio, major aut minor juxta Rei ipsius qualitatem, hæc adhibita, quidquid postmodum præter intentionem accidat, id censendum est invincibiliter ignoratum. Similiter ut ignorantia Juris judicetur invincibilis, est præmittenda diligentia proportionata juxta Præcepti, officij, & personæ qualitatem, nempe tanta, quantam communiter prudentes adhibent in tali statu, aut officio; quisque enim Leges morales, sive de contractibus, sive alijs operationibus suæ personæ, & officio proprio deservientes scire debet, assumens talem statum, aut officium, aut volens quidpiam operari, si ipse ignoret, obligatur instrui

à viro docto S. Th. 1. 2. q. 76. a. 2. receptus ab omnibus.

Resp. Veram esse hanc doctrinam: proinde ignorantia (idem est de errore, aut inadvertentia seu inconsideratione) vincibilis erit, quando humano modo, id est, mediocri, seu morali diligentia cum Divino adjutorio depelli potest sive circa factum, sive circa jus; summa enim, & exacta non est necessaria, diligentia, ut ignorantia post eam remanens dicatur invincibilis, sed sufficit proportionata præcepti, statûs, officij, ac personæ qualitati, qualis est illa, qualem, prudentes commuiter in talibus Negotijs Officio, ac statu adhibere solent, Sanch. *num.* 34.

382. Quare quisque considerare debet suum statum, & officium e.g. Medici, Advocati, Judicis, Confessarij, Consiliarij, & quantam communiter in talibus Officiis prudentes adhibere solent; si tanta sit præmissa diligentia in operando, reputandum erit pro invincibiliter ignorato, quidquid postea evenit præter intentionem; major enim industria, ac prudentia moraliter est impossibilis, cit. Sanch.

Quanta autem à quovis sit adhibenda, vir prudens debet determinare spectatâ conditione actionis, qualitate operantis, ejus scientiâ aliisque circumstantijs: sic indoctus satisfacit suo muneri consulendo doctos, rusticus consulendo Parochum, at sæpe non ita vir Urbanus, doctus verò non satisfacit, nisi studendo.

Nihilominus placet Judicium P. Matth. de Moya 10. 1. *Selec.* q. 6. §. 30. *num.* 22.

Tradentis etiam virum doctum intelligentem, quando viri magni nominis diffideant, in aliqua controversia utrinque disputata, eo ipso prudenter posse judicare, quod dubium ex eo dissidium natum moraliter sit insuperabile, proinde nullum tenere adhibere diligentiam in inquirenda ulteriore veritate, quia ad frustraneam diligentiam nemo tenetur, Sanch. *Lib. 2. de Matr. D. 41. n. 47.*

Ejusdem metus est Cardenas p. 3. *Crisis Theolog.* contra Caramuel *D. 55. num. 10. & D. 56. à num. 844.* docentis in omni opinione verè probabili dari ignorantiam invincibilem, quia, qui habet opinionem probabilem, ignorat, quæ pars, affirmativa, an negativa sit à parte Rei vera; nec potest nec tenetur id scire, sed neque tenetur se reducere ad dubium practicum, & in eo partem tutiorem eligere, quia dubium practicum sufficienter deponitur ratione verè probabili.

Exemplificat in filio, qui ex opinione probabili S. Th. non tenetur obedire Patri in contrahendo matrimonium, dum habet causam justam ad id pro suo arbitrio contrahendum contra opinionem probabilem Navarri. Vel ergò in hoc opinionum conflictu ignoramus utra ex eis sit à parte Rei, & coram DEO vera, vel id non ignoramus, sed certò scimus opinionem S. Th. esse veram? si hoc secundum, opinio S. Th. est certa, & non merè probabilis: & opinio Navarri est certò falsa, quòd nemo dicere audet. Ergo est dicendum primum, nempe quòd ignoremus quænam opinio à parte Rei sit vera, ergo in ea opinione S. Th. datur hæc ignorantia. Rursus inquirò, an hæc

ignorantia sit vincibilis, an invincibilis? Si hoc secundum dicas, habeo intentum. Si vero primum dicas, nempe illam ignorantiam repertam in S. Th. opinionem esse vincibilem, infero: Ergò talis ignorantia est necessariò vincenda per electionem partis tutioris, ergò peccat filius non eligens tutiorem partem obediendo Patri in eo casu, ergò filius peccat sequendo opinionem S. Th. sed hoc vix moderni Rigidistæ ex Thomistis admittent de suo Magistro, ergò opinio S. Th. est practicè probabilis, et si stet pro libertate filij contra Legem, ergò stat cum opinione probabili practicè contra Legem invincibilis ignorantia Card. cit. *Disp. 56. num. 489. & num. 909.* ampliat ad opinionem minus probabilem, etiam in ea dari invincibilem ignorantiam veri, cum non possit vinci, nisi per scientiam; sed non datur scientia, aliàs non esset probabilitas.

383. Qu. 3. An ignorantia, aut error ex culpabili, seu vincibili possit transire in inculpabilem, seu invincibilem: Casum proponit Sanch. cit. *c. 16. nu. 41.* & resolvit *num. 45.* e. g. quis suam negligentiam mortali non didicit spectantia ad suum officium, aut ea, quæ communiter Christianus discere obligatur, deinde quando deest copia instructoris violat præceptum v. g. non jejunando, aut Missam non audiendo, &c.

Resp. Culpam formalem solum esse considerandam, ac imputandam pro tempore, quo ignorantia adhuc suberat libertati, opus deinceps ad eam consequens non est amplius peccatum, sed effectus peccati eo modo quo opus commissum in ebrietate, ita Sanch. monens, illud peccatum præcedens negligentia cavendi

veni futuri pravisi periculi, eò esse gravius peccatum, quò plura peccata futura in eo sunt pravisa.

Inf. 1. Cum Sanch. *num.* 37. rusticum, qui die Dominico interfuit divinis, inter quæ Parochus solet indicare occurrentia festa, aut jejunia, sed nuper non indixit, excusari à peccato omissionis Missæ, aut jejunij, si festum, aut jejunium ex ignorantia omisit, quia ignorantia fuit in eo invincibilis. Idem est, si non interfuit, at rogavit præsentem, an Parochus aliquid indixerit, & testati sunt, quod nihil. Extendo ad eum, qui nec interfuit, nec interrogavit præsentem, si nihil ei occurrerit, an festa, aut jejunia aliqua incidant intra hebdomodam.

Inf. 2. Possè esse causam in se voluntariam, proinde imputabilem, si sit de genere malorum moralium, quin effectus sit imputabilis; ut enim hic ponenti causam imputeretur, non sufficit cognoscere ejus causam, sed insuper debet cognoscere saltem sub dubio causam esse illius effectus, nisi hoc saltem occurrat, invincibiliter ignoratur effectus, Sanch. *num.* 38. ita expressè S. Th. 1. 2. q. 76. a. 3. in Corp. excusans à Parricidio occisorem Patris, quem putavit esse hominem alium.

Hinc patet non subsistere Regulam quorundam toties quem peccare malitia effectus mali, quoties dat operam Rei illicitæ, ex qua sequitur effectus; quia etsi quis det operam Rei illicitæ, potest tamen talis actio illicita esse invincibiliter ignorata, idque constat in Exemplo relato à D. Th. in quo actio occisiva hominis est illicita, & tamen circumstantia paternitatis esse invincibiliter ignorata, & ideo malitia parricidij non imputari.

Quare dum 2. 2. q. 64. a. 8. in Corp. videtur tueri rejectam proximè Regulam, exponendus est de casu, quo occurrit aliqua cogitatio saltem dubia de causalitate ejus respectu talis effectus.

Inf. 3. Etsi plures Canonist. in C. dilectus C. Significasti. C. Joannes de Homicid. in quibus particula ista leguntur: *Et aliàs non dabit operam Rei illicitæ*, à contrario sensu inferant occasionem etiam casualem alicujus, si occidit dans operam rei illicitæ, esse irregularem, & homicidam, quibus favet S. Th. 2. 2. q. 64. a. 8. nusquam tamen in jure haberi Regulam illam, quibusdam familiarem, quam attigit S. Th. nempe cum esse irregularem, qui casu occidit etiam ignorantia invincibili, sed solum è contrario, non esse irregularem, qui ex ignorantia (nimirum invincibili) occidit, & aliàs non dabit operam Rei illicitæ: quæ verba ideò adiecit, ut assereret secundum omnes talem occisorem nec esse homicidam nec irregularem, etiam secundum eos Jurisperitos, qui dantem operam Rei illicitæ volebant reum tam homicidij, quàm irregularitatis, etsi invincibiliter ignoraret homicidium. Ita Vasq. 1. 2. D. 124. c. 2. num. 4.

384. Inf. 4. Quemvis sub mortali teneri scire spectantia an statum suum; Christianus enim tenetur addiscere pertinentia ad hominem Christianum, Judex, Advocatus, Medicus, &c. insuper ea, quæ sunt necessaria, ut debite judicet, Patrocinetur causis sine culpabili periculo, morbos curet sine damno imputabili, ita Vasq. D. 123. c. 2. num. 5. ex S. Th. 1. 2. q. 76. a. 2. ubi obligat quemvis scire

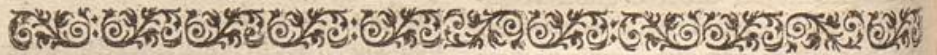
scire Mysteria Fidei, & Leges Universales contractibus aut alijs operationibus humanis deservientes, quoties aut contrahere vult, aut facere aliquod opus, quod si ignoret, debet interrogare virum doctum, à quo instruat, Sanch. *num.* 35. Ratio illationis est, quia quisque novit dari aliquas Leges spectantes ad suum statum, Valq. *num.* 6.

Hinc Manifestum est, quòd non æqualis in singulis requiratur diligentia sciendi statui necessaria, ut ignorantia reputetur invincibilis, sufficiens enim respectu unius e.g. rustici, est insufficientis respectu alterius prudentis & docti.

Omnibus tamen sive indoctis, sive doctis commune est, quòd non sit necessarium singula ad statum, ac Officium spectantia exactè scire sed sufficit notitia rerum communiter accidentium in tali statu, officio; scire enim omnia exactè vix est moraliter possibile, Sanch. *n.* 34.

Inf. 5. Si ad penetrandam alicujus Negotij veritatem non sufficit studium humanum, ut invincibilis circa illud censetur ignorantia, opus esse insuper recursum ad DEUM per orationes, penitentias, peccatorum expiationem, petendo illustrationem divinam, uti potest accidere in rebus fidei, in circumstantijs, in quibus non est copia viri docti Catholici, Sanch. *num.* 39. dans rationem, quòd studium humanum nequeat generare, nisi notitiam naturalem, qualis est insufficientis ad veritatem fidei: Unde dixi *num.* 278. ad observantiam Præceptorum supernaturalium ultra vires naturæ necessarias esse ordinarias vires gratiæ, quæ cum viribus naturæ proximè sufficiant ad potentiam proximam orandi DEUM, oratio autem impetret gratiam necessariam, quæ ignorans depellat necessitatem veritatis in Mysterijs

Fidei.

§. III.

An ignorantia antecedens invincibilis excuset à peccato.

385. **A**ffirmativa est certissima ex omnium sententia cum S.Th. 1. 2. *q. 6. a. 8. & q. 19. a. 6. ac q. 76. a. 3. in fin. Corp.* contra Jansenistas (de quibus vide infra *n.* 393. omnis actus carens omni voluntario caret peccato, sed omnis actus procedens ex ignorantia antecedente invincibili caret omni voluntario, ergò omnis actus procedens ex ignorantia an-

tecedente invincibili caret peccato. Major est evidens: nec minùs clara est minor, quia aut est ignorantia invincibilis facti, aut juris; si facti, actus redditur penitus involuntarius, si juris, actus ut prohibitus, consequenter ut malus est penitus involuntarius, Sanch. *Lib. 1. Decal. c. 16. num.* 9. Idem dic de inconsideratione, seu oblivione invincibili, Sanch. cit.